

Homiliae in Exodum

217 ὁ τοῦ παρόντος αἰῶνος ὑπερορῶν καὶ ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ «μετατεθεῖς» ὀδεύειν ἐπὶ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα ἐξῆλθεν ἐξ Αἰγύπτου, τῶν σωματικῶν καὶ θλιβόντων πραγμάτων, ἅπερ «οἶκος» ἂν εἴη «δουλείας», ζητῶν τὸν οἶκον τῆς ἔλευθερίας τὴν Ἱερουσαλήμ, στήναι θέλων ἐν τῷ ἐξομολογεῖσθαι τῷ κυ 218 ρίω καὶ ὄραν αὐτοῦ τὴν εἰρήνην· ὅτε καὶ γίνεται κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ, κἂν ὡς δεῖ τις ἐσθίῃ τὸ πάσχα, οὐδὲ κατὰ τινὰ τῶν εἰρημένων σταθμῶν. οὐπω γὰρ δουλείας ὁ τοιοῦτος ἐλεύθερος μετὰ τοσαύτην ἀπόδειξιν, εἰ μὴ «πρὸς ὄρει» γένοιτο «τοῦ Θεοῦ». τοῦτο τῆς ἐπιούσης δεκαλόγου προοίμιον. 221 τὰ μὲν οὖν ὁμοιώματα τῶν ὄντων εἰσὶν εἰκόνες ζῶων τε καὶ σωμάτων, τὰ δὲ εἰδῶλα ἀνυπάρκτων ἐστὶν ἀναπλάσματα. Οὐ 222 γὰρ ὑπαρξίς τὸ εἶδωλον· «οὐδὲν γὰρ εἶδωλον ἐν κόσμῳ» Παῦλος φησὶν· οἷον εἴ τις ἵπποκενταύρους ἢ Πᾶνας ἢ τερατώδεις τινὰς ἀναπλάσαιτο φύσεις. Πᾶν ἄρα νόημα κατὰ περιληπτικὴν φαντασίαν ἐν περινοίᾳ τῆς θείας γινόμενον φύσεως εἶδωλον πλάττει Θεοῦ, ἀλλ' οὐ Θεὸν καταγγέλλει. Γένοιτο δ' ἂν καὶ τῶν ἐν οὐρανῷ ὁμοιώματα γραφόντων ἢ καὶ γλυφόντων τινῶν ἥλιον ἢ σελήνην· ἴσως δὲ καὶ περὶ τῶν κατ' ἀστρολογίαν φησὶ δεκανῶν· ἀλλοκότους γὰρ τινὰς διαγράφουσι δαίμονας, ἅπερ ἴσως «πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς 223 ἐπουρανίοις» ὠνόμασται κατὰ τὸν λόγον τοῦ λέγοντος Θεοῦ· «ἐμε θύσθη ἡ μάχαιρά μου ἐν τῷ οὐρανῷ». Τούτους γὰρ ἐν πίναξιν ἀστρολογικῶν καταγράφουσι ἐν τε φυλακτηρίοις ἀποτρεπτικοῖς δαιμόνων ἢ προτρεπτικοῖς, ἐν οἷς ἂν τις εὖροι τὰ μὲν ὁμοιώματα, τὰ δὲ εἰδῶλα. «οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδ' οὐ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς». ὁ μὲν λατρεύων καὶ προσκυνεῖ, προσκυνῶν δὲ τις οὐ πάντως λατρεύει· τὸ μὲν γὰρ ψυχῆς σεβομένης, τὸ δὲ καὶ μέχρι τοῦ σχήματος· οἷά τινες ἔσθ' ὅτε καθυποκρίνονται δυναστείαν θεραπεύοντες ἢ πάθει χαρὶ ζόμενοι κατὰ τοὺς ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς εἰδωλολατρήσαντας. Γέγραπται γὰρ περὶ αὐτῶν ὅτι οὐκ ἐλάτρευσαν οὐδὲ ἐδούλευσαν τοῖς εἰδώλοις 224 αὐτῶν. Ὁ δὲ Θεὸς ἀγαπᾶσθαι θέλων «ἐξ ὅλης ψυχῆς» οὐδὲ τῶν ἄχρι σχήματος ἀσεβούντων ἀνέχεται· χρὴ γὰρ τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἀρνησάμενον «μερίδα» γενέσθαι «Θεοῦ» «ἐξ ὅλης» αὐτὸν ἡγαπηκότα «ψυχῆς» καὶ τῶν πρὶν κακῶν ἐραστῶν τῆς πορνευούσης ἐκ Θεοῦ ψυχῆς ἀφιστάμενον, ὡς καὶ περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ εἴρηται δυσμενῶν αὐτῇ γεγοθέντων τῶν ἐραστῶν, ἢ καὶ φησιν· «ἀποστρέψω πρὸς τὸν ἄνδρα μου τὸν πρότερον, ὅτι καλῶς μοι ἦν τότε ἢ νῦν». Εἰ δὲ μὴ οὕτως ἐπὶ 225 στρέψης, ὡς αὐτὸν σε παραδέξασθαι καὶ λουῖσαι καὶ καθαρίσαι συγχωροῦντα τὴν ἁμαρτίαν, γέγονας ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ. Τοιγαροῦν Ἰησοῦς πρὸς τοὺς υἱοὺς φησιν Ἰσραὴλ· «ὕμεῖς αὐτοὶ ἐκλέξασθε πότερον λατρεύετε τοῖς θεοῖς τῶν τόπων τούτων ἢ λατρεύετε τῷ Θεῷ Ἰσραὴλ»· ἐκείνων δὲ λεγόντων· «λατρεύομεν Κυρίῳ τῷ Θεῷ», φησὶν· «ὕμεῖς μάρτυρες καθ' ὑμῶν ὅτι ὑμεῖς ἐξελέξασθε λατρεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ Ἰσραὴλ». Κίνδυνος γὰρ ἐκείνων ἀποστάντα μὴ γνησίως προσελθεῖν τῷ Θεῷ· πολλὰ γὰρ τὰ πολεμοῦντα καὶ πάλιν ἀποσπάσαι βουλόμενα πρὸς μερίδα τὴν ἑαυτῶν κατὰ «τὸ πνεῦμα τὸ ἐξεληθὸν καὶ διὰ τῶν ἀνύδρων οὐχ εὐρίσκον ἀνάπαυσιν, εἴτα τὸν οἶκον εὐρόν, ὅθεν ἐξῆλθε, σχολάζοντα καὶ μόνον μὲν φοβηθὲν εἰσελθεῖν, μεθ' ἑπτὰ δὲ 226.20 πονηροτέρων ποιοῦν τὰ ἔσχατα τῶν πρώτων βαρύτερα». Κρίνον γὰρ τὸν ὑποστρέφοντα πρὸς τοὺς δαίμονας, καὶ τὸν μετὰ ταῦτα βίον εὐρήσεις χεῖρω γεγονότα τοῦ πρὶν αὐτὸν προσελθεῖν τῷ Θεῷ. Οἰκεῖ γὰρ δαιμόνιον ἐν ἐκάστῳ τῶν ἐθνικῶν, «ὅτι πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια». Τοῦτον ἐκβαλὼν ἔαν μὴ σχῆς τὸν εἰρηκότα· «ἐνοι κήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός», δέδωκας σαυτὸν ἐκείνῳ τε καὶ τοῖς πονηροτέροις ἑπτὰ· Θεοῦ γὰρ ὄντος οὐχ ἤξουσι· «τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος· ἢ τίς συγκατάθεσις ναῶ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων· τίς μερὶς πιστοῦ μετὰ ἀπίστου;». Ἡμεῖς γὰρ «ναὸς Θεοῦ» ἐσμεν

«ζώντος», καθώς εἶπεν ὁ Θεός, ὅτι «ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω καὶ ἔσομαι αὐτῶν 227 Θεὸς καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός». «Διὰ τοῦτο ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄπτεσθε· καγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει Κύριος παντοκράτωρ». –»Ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, Θεὸς ζηλωτῆς». Οὐδεὶς ἀνὴρ ἐπὶ πόρνη ζηλοῖ, ἀλλ' ἐπὶ γυναικὶ γαμετῆ· ἢ μὲν γὰρ πρόκειται πᾶσιν, ἢ δὲ μόνου τοῦ συνοικοῦντός ἐστιν, ἐφ' ἧ καὶ ζηλοῖ. «Μεστὸς γὰρ ζήλου θυμὸς ἀνδρὸς» κατὰ Σολομώντα. Οὕτως ἐπὶ ψυχῆς ἐχούσης ἓνα λόγον ἓνα νυμφίον· ἐπὶ 228.20 δὲ πόρνης τὸ μὲν ἐξῆλθε, τὸ δὲ ἀντεισηλθε δαιμόνιον καὶ ὁ ζηλῶν οὐδὲ εἷς. Ὅθεν πᾶν εἶδωλον τιμᾶν οἱ τῶν ἔθνων προσέταξαν νόμοι. Ὁ δὲ νυμφίος καὶ καλὸς ζηλωτῆς, κἂν πόρνην ποτὲ παραλάβῃ, σωφρονίζειν ἐθέλει. Διὸ καὶ Ὡσηὲ πόρνην λαβὼν ἔλεγεν· «ἡμέρας πολλὰς καθίσῃ ἐπ' ἐμοί, καὶ οὐ μὴ πορνεύσης, οὐδ' οὐ μὴ γένη ἀνδρὶ ἐτέρῳ, καγὼ ἐπὶ σοί». Ἐποίει καὶ Θεὸς μέγα δεῖπνον διὰ τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἔστι «Θεὸς ζηλωτῆς», μὴ ἐπιτρέπων ἄλλῳ κοινωνεῖν τῇ ψυχῇ, ἅμα δὲ τῇ πορνείᾳ «βιβλίον ἀποστασίου» διδούς κατὰ τὴν ἐν νόμῳ προφασιστικούς ἔχουσαν λόγους· ὅπερ ὡς Φαρισαίους κατὰ τὸ γράμμα παρήγαγεν ὁ Χριστὸς κατὰ Παῦλον λέγοντα· «γέγονα τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω». Σαφηνίζει δὲ τοῦτο λέγων· «καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον τοῦ ἀποστασίου τῆς 229 μητρὸς ὑμῶν, ᾧ ἐξαπέστειλα αὐτήν. ἰδοὺ ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἐπράθητε καὶ ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν ἐξαπέστειλα τὴν μητέρα ὑμῶν». Ἐὰν δὲ ἐπιστρέψῃ πορνεύουσα, λέγει περὶ αὐτῆς, ἦν «ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε», «σὺ μὴ κοίνου». Ἀντέχεται μὲν οὖν πάσης ψυχῆς, ἐξιοῦσα δὲ τῆς ἐκκλησίας αὐτὴ μᾶλλον δίδωσι τῷ νυμφίῳ «βιβλίον ἀποστασίου»· καὶ πρὸς αὐτήν· «ἐκπεπόρνευκάς» φησιν «ἐν ποιμέσι πολλοῖς καὶ πρὸς ἐμὲ ἀνέκαμπτες, λέγει Κύριος». Μετανοοῦσαν δὲ παραδεκτέον· ἐὰν δὲ πόρνη τις ἔτι τυγχανούσῃ κοινωνήσῃ, ὁράτω ὅτι «ὁ κολλώμενος τῇ πόρνη ἐν σώμα ἔστι». Πορνεύουσαν δὲ Θεὸς οὐκέτι ζηλοῖ· φησὶ γὰρ ἐν Ἰεζεκιήλ πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ· «διὰ τοῦτο ὁ ζῆλός μου ἀπο 230 στήσεται ἀπὸ σοῦ καὶ οὐ θυμωθήσομαι ἐπὶ σοί». Ἀγαθότητος ταῦτα Θεοῦ· ἐλεῶν θυμοῦται καὶ πλήττει· τῷ δὲ ἐλέῳ συμπαύεται καὶ <ὁ> θυμὸς.